

Deklaracija IFLA/UNESCO (smernice) za multikulturalne biblioteke

Multikulturalna biblioteka- korak ka dijalogu različitih kultura jednog društva

Danas svi ljudi žive u heterogenom društvu. Preko 6000 jezika se koristi širom sveta. Internacionalna migracija je u stalnom porastu što vodi ka povećanju broja ljudi sa kompleksnim identitetom. Globalizacija, sve češća migracija, brža komunikacija, veliko i komotno kretanje stanovnika, kao i druge posledice 21. veka dovele su do povećanja kulturnih različitosti u mnogim državama, pa i u onima gde možda ranije nisu postojale ili su pak uticale na proširenje postojeće multikulturalne strukture.

Pojam „ različitost kultura“ ili „ multikulturalizam“ podrazumeva harmonično zajedničko življenje, kao i međusobne odnose različitih kultura, pri čemu se kultura posmatra kao neodvojivi deo duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emotivnih osobnosti. Ova svojstva karakterišu jedno društvo ili jednu socijalnu grupu, pri tome obuhvatajući i umetnost, literaturu, forme življenja i zajedničkog života, kao i sistem vrednosti, tradiciju i uverenja.¹ Različitost kultura ili multikulturalizam predstavljaju bazu naših zajedničkih snaga lokalne zajednice ili našeg globalnog društva.

Različitost kultura i jezika je naša zajednička zaostavština koja treba da se prihvati, očuva i poštuje. Ona je izvor razmene, inovacija, kreativnosti i osnova za miran zajednički život svih naroda. Poštovanje različitosti kultura, tolerancije, dijaloga i razumevanja predstavlja najbolju garanciju internacionalne slobode i sigurnosti.² Biblioteke svih formi treba da oslikavaju različitosti kultura i jezika na svim internacionalnim, nacionalnim i lokalnim nivoima, kao i da ih potpomažu i unapređuju, a sve u cilju ostvarivanja dijaloga kultura i aktivnog građanskog prava.

Sobzirom da biblioteke opslužuju različita interesovanja i zajednice, one rade kao centri kulture, učenja i kao informativni centri. Tematizovanjem o različitosti kultura i jezika ostvarena je motivisanost biblioteka da postave osnovne principe svoje delatnosti na osnovu kojih se ostvaruju osnovne slobode i pristup ka informacijama i znanjima za sve u odnosu na kulturni identitet i vrednosti.

Principi

Svaki čovek našeg globalnog društva ima potpuno pravo korišćenja svih ponuda biblioteka i informacija. U odnosu na različitosti kultura i jezika biblioteke treba da:

- omogućće pristup bibliotekama svim članovima zajednice bez obzira na njihovo poreklo jezika ili kulture;
- stave na raspolaganje informacije na odgovarajućem jeziku i pismu;
- omogućće pristup širokom izboru materijala i delatnosti koje odgovaraju svim zajednicama i potrebama;
- omogućće saradnicima da različitostima zajednice izadju u susret da se za to stručno usavršavaju, kako bi sa i za različite oblike zajednica mogli da obavljaju svoju delatnost.

Biblioteke i svi oblici informativnih delatnosti jednog okruženja, koje je bogato različitostima kultura i jezika, obuhvataju za sve korisnike u okviru svojih sadržaja i delatnosti i specijalne ponude koje odgovaraju specifičnostima jezika i kulture određenih grupa korisnika njihovih usluga. Specijalnu pažnju treba posvetiti naročito zajednicama i grupama koje su u kulturno

raznolikom društvu najčešće marginalizovane: nacionalne manjine, azilanti i izbeglice, ljudi sa ograničenom dozvolom boravka, sezonski radnici i starosedeooci.

Zadaci multikulturalnih biblioteka i njihovih ponuda

U jednom multikulturalnom društvu težište treba da leži na sledećim ključnim zadacima, koji se odnose na informisanost, sposobnost čitanja i pisanja, obrazovanje i kulturu:

- unapredjivanje samosvesti o pozitivnim vrednostima različitosti kultura i podrška dijalogu između kultura;
- unapredjivanje različitosti jezika i poštovanje maternjeg jezika;
- olakšavanje harmoničnog zajedničkog življenja različitih jezika, kao i učenja većeg broja jezika u što ranijem periodu detinjstva;
- zaštita nasledja jezika i kulture i unapredjivanje osmišljavanja i širenja informacija na svim relevantnim jezicima;
- podrška očuvanju usmene tradicije i nematerijalnog kulturnog nasledja;
- podrška učlanjenju pojedinačnim predstavnicima i grupama različitog kulturnog porekla;
- unapredjivanje informatičkih sposobnosti i usvajanje nove informatičko-komunikacione tehnologije;
- unapredjenje različitosti jezika u kibernetičkim okvirima;
- unapredjenje opšteg pristupa u kibernetičkim okvirima;
- podrška razmeni znanja i pravih primera u odnosu na kulturni pluralizam;

Upravljanje i delatnost

Multikulturalne biblioteke očekuju od svih oblika delatnosti biblioteke zalaganje koje će integrisati sve delatnosti. Ključne aktivnosti biblioteka i informatičkih servisa u odnosu na različitosti jezika i kultura jedne zajednice posmatraće se kao centralne, a ne kao „sporedne“ ili „dodatne“. Treba ih uvek tako organizovati da odgovaraju lokalnim, odnosno, specifičnim potrebama zajednice.

Osnovne ideje vodilje i strategijski plan biblioteke, koji definišu zadatke, ciljeve, prioritete i delatnosti biblioteke, treba da budu definisani u odnosu na različitost kultura. Plan treba da se zasniva na sprovedenoj analizi o potrebama korisnika biblioteke, kao i na odgovarajućim resursima.

Aktivnosti biblioteke ne treba izolovano jedna od druge da se razvijaju i sprovode. Saradnju sa relevantnim korisničkim grupama i ekspertima na lokalnom, nacionalnom ili internacionalnom nivou treba unapredjivati.

Osnovne delatnosti

Multikulturalna biblioteka treba da:

- razvija fond i usluge u odnosu na različitost kultura i multijezičkih ponuda, kao i multimedijalne resurse;
- obezbedi sredstva za očuvanje kulturnog nasledja različitih grupa, a naročito da vodi računa o obezbeđivanju sredstava radi očuvanja usmenog, nematerijalnog i kulturnog nasledja;

- nudi programe koji će se koristiti za osposobljavanje u korišćenju informatičke kompetencije, novih resursa, kulturnog nasleđa i da unapređuje aktivnosti koje se odnose na dijalog kultura;
- nudi putem informatičkog sistema pristup svim materijalima na svim nasležnim jezicima;
- razvija reklamni i marketinški materijal u okviru odgovarajućih medija i na odgovarajućim jezicima da bi se različite jezičke grupe za biblioteku zainteresovale;

Bibliotekari

Bibliotekari su aktivni posrednici između ponudjenih medija i korisnika. Profesionalno obrazovanje i kontinuirano stručno usavršavanje bibliotekara treba da se fokusira na ponudu u multikulturalnim sredinama, interkulturalnu komunikaciju i senzibilitet, antidiskriminaciju, različite kulture i jezike.

Usluga multikulturalne biblioteke treba da oslikava različitosti kultura i jezika sredine, pri čemu će doprineti zaštiti kulturne samosvesti, a sredinu, koju biblioteka opslužuje, će reprezentovati i komunikaciju u njoj unaprediti.

Finansiranje, pravna podloga i povezivanje

Vlasti i drugi relevantni nosioci uprave uređuju biblioteke i njihov sistem, odgovarajuće ih finansiraju, kako bi se sredinama sa različitim kulturama ponudio besplatan pristup fondu biblioteka, odnosno, njihovom informativnom servisu.

Usluge multikulturalnih biblioteka i njihovih delatnosti imaju globalni karakter. Sve biblioteke koje se za ovaj segment zalažu, moraju biti uključene u lokalne, nacionalne i internacionalne veze strategijskog razvoja. Radi obezbeđivanja pravih odluka i neophodnih finansija neophodno je temeljno bavljenje ovim segmentom. Rezultati istraživanja i primeri optimalnog delovanja koriste se radi proširivanja i sprovođenja efektivnih delatnosti i usluga biblioteke.

Korišćenje smernica/ deklaracije u praksi

Internationalne sredine treba da priznaju rad biblioteka i informativnih delatnosti, odnosno, da njihovu ulogu pokretača i čuvara različitost jezika i kultura unaprede i podrže.

Sve osobe zadužene za upravljanje bibliotekama i njihovi nosioci na svim nivoima i u svim bibliotekama se pozivaju da ove smernice dalje proslede, a predstavljene principe i osnovne delatnosti da primene.

Ove smernice dopunjuju izjavu IFLA/UNESCO o javnim bibliotekama, IFLA/UNESCO deklaraciju o školskim bibliotekama i deklaraciju IFLA o korišćenju interneta.

Ova Deklaracija je usvojena od strane uprave IFLA u avgustu 2006. godine, a u aprilu 2008. godine je potvrđena od strane internacionalnog saveta za UNESCO program „Informacija za sve“ uz predlog da se u okviru 35. UNESCO Generalne konferencije dalje prosledi.